

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-72/23-8/
EPA 731 XXVII
Podgorica, 17. maj 2023. godine

SKUPŠTINI CRNE GORE

PODGORICA

Na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 37. sjednice, održane 11. maja 2023. godine podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2022. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na 37. sjednici, održanoj 11. maja 2023. godine, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2022. godinu, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u skladu sa članom 47 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

U uvodnim napomenama Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je informisao:

- da je 2022. godina bila prilično intenzivna sa stanovišta rada institucije Zaštitnika i da su imali 1.109 predmeta u radu, od čega je okončano 88,27% predmeta;
- da je tradicionalno najveći broj predmeta bio u oblasti uprave;
- da se u oblasti pravosuđa najveći broj predmeta odnosio na kašnjenje u sudskim postupcima, odnosno neizvršenje sudskih odluka gdje osim pravosudnih instanci, veliki dio odgovornosti snosi sektor državne uprave;
- da se u oblasti prava djeteta najveći broj pritužbi odnosio na pravo na obrazovanje, prava iz socijalne i dječje zaštite, ostvarivanje zdravstvene zaštite, prava djece u porodičnim odnosima, vršnjačko nasilje i prava djece sa smetnjama u razvoju;
- da je konstatovan zabrinjavajući trend pada prirodnog priraštaja, naročito u manjim sredinama i u sjevernom području države, što bi trebalo da bude signal za uzbunu za sve relevantne organe u državi;
- da u izvještajnoj godini nijesu registrovani slučajevi mučenja, kao najtežeg oblika zlostavljanja, ali i dalje postoji zabrinutost zbog generalno inertnog pristupa u procesuiranju navoda o zlostavljanju i drugom nezakonitom postupanju, što uz hronično loše materijalne uslove i nedostatak kadra u pojedinim institucijama značajno opterećuje položaj lica lišenih slobode i lica koja borave u ustanovama zatvorenog tipa;
- da je zabilježen blagi porast broja pritužbi za zaštitu od diskriminacije (256 predmeta), a najveći broj pritužbi u ovoj oblasti odnosio se na područje rada i zapošljavanja;

- da su građani često nezadovoljni odnosom zaposlenih u javnoj administraciji prema njima i nekada ne razumiju rigidnu pravno-tehničku terminologiju i ne dobijaju dovoljno informacija o postupanju i rokovima, odnosno procedurama u kojima ostvaruju prava;
- da su česta vraćanja na ponovno odlučivanje, dugo trajanje postupka ili ćutanje administracije problemi koji opterećuju i usporavaju profesionalizaciju rada sistema javne uprave koja je tu zbog građana i mora biti njihov servis;
- da je saradnja Zaštitnika sa pojedinim organima dodatno ubrzana i unaprijeđena, dok i dalje postoje resori koji sa zakašnjenjem reaguju na obraćanja Zaštitnika ili imaju ignorantski stav prema mišljenjima Zaštitnika ili njegovim zahtjevima;
- da je od 890 pritužbi primljenih u 2022. godini i 219 prenešenih iz 2021. godine postupak okončan u 979 predmeta, dok je u 2023. godinu preneseno 130 predmeta (11,72%), od kojih je veliki broj formiran u decembru 2022;
- da je najveći broj predmeta formiran po individualnim pritužbama, dvije su podnijele nevladine organizacije, po sopstvenoj inicijativi Zaštitnik je formirao 53 predmeta, 12 po pritužbama djece, dva predmeta po anonimnim pritužbama, 45 pritužbi su podnijele grupe građana, 18 druga pravna lica i dvije civilni sektor;
- da od 979 predmeta po kojima je postupak okončan, u 126 predmeta Zaštitnik nije bio nadležan za postupanje, u 108 predmeta nijesu postojale elementarne procesne pretpostavke za postupanje, u 109 predmeta postupak je okončan upućivanjem na druga, efikasnija i racionalnija pravna sredstva, u 576 slučajeva predmeti su okončani nakon sprovedenog ispitnog postupka i u 60 slučajeva postupak je sproveden na način što su predmeti spojeni, po istom činjeničnom i pravnom osnovu;
- kada je riječ o nenadležnosti za postupanje, i dalje se javlja problem nepoznavanja suštine i procesnih elemenata Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, pa su u radu imali dosta predmeta koji su se odnosili na otklanjanje nedostataka u radu pravosudnih organa, iako Zaštitnik ne može ulaziti u meritorno sudsko odlučivanje, niti preinačavati, ukidati ili poništavati odluke ne samo sudskih, nego i svih drugih organa u državi;
- da su u 11,13% od ukupnog broja pritužbi po kojima je postupak okončan podnosioci pritužbi upućeni da zaštitu svojih prava racionalnije i efikasnije ostvare pred nadležnim državnim organima, korišćenjem redovnih pravnih sredstava koja su im na raspolaganju, uz mogućnost i upućivanje da se nakon postupka pred tim organom mogu uvijek obratiti Zaštitniku radi otklanjanja određenih nepravilnosti, odnosno kršenja ljudskih prava i sloboda;
- kada je u pitanju dužina trajanja postupka pred organima državne uprave, na ruku im ide Odluka Vrhovnog suda Crne Gore po tužbi za pravično zadovoljenje koja je ustanovila mogućnost da se dužina tog postupka može zaštititi i Zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, bez obzira što do suđenja u konkretnom slučaju nije došlo;
- da je u radu Zaštitnika veliki dio vremena posvećen neposrednim kontaktima sa strankama na čijem prijemu intenzivno rade i pružaju im neku vrstu besplatne pravne pomoći imajući u vidu da je najveći broj lica koja se obraćaju instituciji Zaštitnika neuk i nemaju kvalifikovanog punomoćnika;
- da je, za razliku od ranijih izvještajnih perioda, sada već primijetna pojava da se kvalifikovani punomoćnici, odnosno advokati u ime stranaka obraćaju instituciji Zaštitnika sa ciljem da prije nego otpočinu sudski postupak ili zahtjev za drugi vid pravne zaštite dobiju relevantno mišljenje Zaštitnika. To se kosi sa ranije prisutnim, a pogrešnim shvatanjem da odluke Zaštitnika nijesu pravno obavezujuće, jer one to jesu samo što nemaju monopol prinude izvršenja. Kao što je praksa i standard u međunarodnom pravu, ukoliko drugi državni organi imaju drugačiji stav od institucije Zaštitnika, oni taj stav moraju obrazložiti, a ne braniti svoj stav time što će ignorisati mišljenje Zaštitnika kao pravno neobavezujuće;

- da je u 2022. godini, kao i u prethodnim, bio veoma izražen trend saradnje sa civilnim sektorom, jer Zaštitnik vjeruje da je to validan izvor informacija;
- da Zaštitnik ima prilično dobru saradnju sa svim političkim faktorima u Crnoj Gori koji su takođe na određeni način uključeni u rad Institucije;
- da je saradnja sa medijima jako dobra, što je važno ne samo sa stanovišta vidljivosti Institucije, nego i promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda;
- da je saradnja sa međunarodnim organizacijama izvanredna i veliki dio zahvalnosti za uspješnost u radu duguju UN agencijama, Savjetu Evrope, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i OEBS-u, kao i drugim međunarodnim partnerima, uključujući i međunarodne organizacije iz domena civilnog sektora koje su uticale ne samo na poboljšanje kvaliteta njihovog rada, već i administrativnih kapaciteta u instituciji Zaštitnika;
- da nastoje da djeluju u najvećoj mogućoj mjeri u okviru finansijskih sredstava kojima raspolažu, a koja su i dalje limitirana s tim što je u 2023. godini za instituciju Zaštitnika planiran veći iznos budžetskih sredstava iz razloga što se ove godine obilježava 20 godina rada Institucije, što planiraju obilježiti različitim aktivnostima, a jedna od njih je konferencija koju će organizovati uz pomoć OEBS-a u septembru ove godine;
- da Zaštitnik ima dobru saradnju sa skupštinskim odborima, posebno sa Odborom za ljudska prava i slobode koji je na više načina i u više navrata iskazao podršku njihovom radu, podržavao i iskreno podsticao napore na poboljšanju rada Institucije;
- da su u oblasti uprave i dalje prisutni problemi u pogledu efikasnosti i kvaliteta rada organa, pa i pored toga što postoje pozitivni pomaci, oni su nedovoljni da bi mogli suštinski promijeniti pojave kao što su odugovlačenje sudskih postupaka, naročito u postupcima za povraćaj i obeštećenje;
- da su prisutni problemi u vezi sa nepoštovanjem naloga neposredno viših instanci u upravnim postupcima i da postoje primjeri nepoštovanja naloga iz pravosnažnih sudskih odluka, što vodi ka sindromu “ping-pong” odlučivanja;
- da u oblasti socijalnih davanja, postoji potreba za bržim i efikasnijim postupanjem;
- da su u radu imali predmete iz oblasti zaštite životne sredine gdje su uočili nedostatak transparentnosti u procedurama koje prethode procjeni zahvata u životnoj sredini, da se tu javnost mora poštovati u mnogo većoj mjeri i da javne rasprave moraju imati suštinski, a ne samo formalni karakter;
- da je u odnosu na rad pravosudnih institucija, primarno sudova, i dalje prisutna povreda prava na suđenje u razumnom roku i to najčešće kod prvostepenih sudova, kao i da se situacija pogoršavala blokadom rada Ustavnog suda;
- da su u protekloj godini sudovi imali povećan priliv predmeta, ali su ostvarili i veću ažurnost;
- da je Zaštitnik u postupanju imao korektan odgovor Tužilaštva koje je u nekoliko slučajeva prihvatilo njihove sugestije, pravovremeno reagovalo i otklanjalo nedostatke na koje im je ukazano;
- da je u oblasti sprečavanja zlostavljanja, i dalje prisutna negativna solidarnost, a reakcija od strane državnih institucija pokazuje da postoji inertnost ili kašnjenje u procedurama, što značajno narušava međunarodni ugled države;
- da je zabilježen kontinuitet loše prakse prilikom primjene instituta pozivanja građana radi prikupljanja obavještenja, što su pratili u okviru jednog projekta koji će rezultirati objavljivanjem posebnog izvještaja;
- da je Zaštitnik u radu imao 21 predmet u kojem se dominantno ukazivalo na prekomjernu upotrebu hemijskih sredstava za vrijeme javnih okupljanja na Cetinju u septembru 2021. godine i u jednom broju slučajeva, dodatno na tjelesne povrede nastale od gumenih metaka, a u najboljoj namjeri da postignu cilj i rasvijetle ovu problematiku po prvi put zatražili su međunarodnu ekspertsku podršku u ocjeni tih događaja. Navedeni predmeti su okončani na način što je u svim slučajevima u kojima

se ukazivalo na prekomjernu upotrebu hemijskih sredstava postojala povreda iz člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima i člana 28 st. 2 i 3 Ustava Crne Gore, koja se sastojala u nekontrolisanoj upotrebi hemijskih sredstava;

- kada je u pitanju Uprava za izvršenje krivičnih sankcija, Zaštitnik je više puta ukazao na neophodnost pronalaska održivog načina pružanja zdravstvene zaštite, a nakon više utvrđenih povreda prava na odgovor, naglasio da svaka osoba, pa i ona koja je u UIKS-u, ima pravo na pisani odgovor u slučaju kada se odlučuje o nekom njenom pravu, kao i pravo na preispitivanje takve odluke pred nadležnim državnim organom;
- da se u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru već godinama ukazuje na slab materijalni položaj, infrastrukturu i nedostatak kadrova, kao i da postoje nedostaci u tretmanima, jer se uglavnom primjenjuje medikamentni tretman;
- da je u oblasti prava djeteta prisutna čak stagnacija u pojedinim sektorima, a izgleda i da postoji nedovoljna posvećenost implementaciji prava djeteta;
- da je uočen nedostatak međusektorske/međuinstitucionalne saradnje u određenim oblastima (obrazovanje, socijalna zaštita) zbog nepostojanja dobre komunikacije između resornih ministarstava i ustanova pod njihovim nadzorom, kao i slabosti u saradnji između relevantnih resora Vlade i organa lokalne samouprave;
- da i dalje oko jedne trećine djece živi u siromaštvu, što neizbježno utiče na ostvarivanje njihovih drugih prava, prvenstveno prava na obrazovanje koje nije na jednak način dostupno svima, kao i da su prisutni problemi u inkluzivnom obrazovanju;
- da ranjive društvene grupe, kao što su Romi i Egipćani, odnosno njihova djeca zbog pravne nevidljivosti ne mogu ostvarivati druga prava;
- da već deceniju ukazuju na vršnjačko nasilje koje je doživjelo ekspanziju u posljednje vrijeme;
- da su u oblasti zaštite od diskriminacije, pojedini specifični oblici, naročito oni koji se tiču najekstremnijih oblika diskriminacije kao što su govor mržnje, seksizam, mizoginija i nasilje nad ženama posebno bili u fokusu rada Zaštitnika;
- da govor mržnje nije usmjeren samo na konkretne ličnosti, već u velikoj mjeri šteti opštoj društvenoj klimi;
- da su lica sa invaliditetom jedna od najranjivijih društvenih grupa i da je prisutan medicinski, a ne funkcionalni model pristupa invaliditetu, kao i da integrisane usluge za život u zajednici nijesu sistemski uređene, nema ni strategije o deinstitutionalizaciji i planovima transformacije ustanova;
- da je i dalje izražena potreba za jačanjem institucije Zaštitnika, jer to sada nije pitanje koje dolazi iznutra, već se na to sve više ukazuje spolja, kao i da se jačanje institucije Zaštitnika mora sprovesti na način da se u punoj mjeri ispune obaveze koje se tiču Pariških principa kako bi se unaprijedio status Institucije, što se ne može postići ukoliko se ne obezbijedi finansijska i svaka druga nezavisnost;
- da su pitanja zarada regulisana donošenjem kolektivnog ugovora, ali djeluje da je u Zakonu o zaradama zaposlenih u javnom sektoru na neki način zaboravljena institucija Zaštitnika, o čemu su obavijestili relevantna tijela i
- da su problemi u funkcionisanju Institucije djelimično prouzrokovani nedostatkom kadrova, a za svaku od preduzetih mjera potrebna im je saglasnost Ministarstva finansija što nije održiv sistem ukoliko se želi dobiti "A" status.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova “za”) podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2022. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2022. godinu.
2. Skupština Crne Gore je saglasna sa zaključkom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da je 2022. godina bila veoma izazovna, ali ohrabruje ocjena da nijesu zabilježena masovna i sistemska kršenja ljudskih prava i sloboda, u smislu međunarodnog značenja ovih pojmova. Takođe, Skupština ocjenjuje značajnim što kršenja prava nijesu bila dominantno izražena u nekoj posebnoj oblasti.
3. Skupština ocjenjuje da je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2022. godinu veoma kvalitetan, sveobuhvatan i sadržajan jer su u istom predstavljene ključne aktivnosti Zaštitnika u oblastima: uprava i pravosuđe, zaštita od torture, prava djece, mladi i socijalna zaštita i zaštita od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti.
4. Skupština upućuje pohvale instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore jer su u 2022. godini kada su imali 1.109 predmeta u radu uspjeli da riješe 88,27% predmeta, što ukazuje na visok stepen okončanih predmeta u uslovima njihove veće složenosti, značaja i kompleksnosti, kako po činjeničnim osnovama, tako i po pitanju materijalno-pravnih izvora kvazi-sudske prakse koja karakteriše postupanje Zaštitnika po pritužbama. U 2022. godini institucija Zaštitnika je u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava imala u radu 173 predmeta, u oblasti prava djeteta, mladih i socijalne zaštite 221 predmet, u oblasti zabrane diskriminacije 204 predmeta, u oblasti ostalih građanskih prava 315 predmeta, dok je u oblasti prava na suđenje u razumnom roku bio 31 predmet.
5. Imajući u vidu da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u 2022. godini u 238 predmeta dao mišljenja sa 658 preporuka nadležnim organima i drugim subjektima za otklanjanje utvrđenih povreda prava, od čega je ispunjeno 127 preporuka (19,30%), nije istekao rok za realizaciju 432 preporuke (65,65%), djelimično su ispunjene četiri preporuke (0,6%), u kontinuitetu se sprovode 42 preporuke (6,38%) i nijesu ispunjene 53 preporuke (8,05%), Skupština poziva nadležne organe da blagovremeno pristupe realizaciji datih preporuka. Iako većina državnih organa i organa javne uprave prepoznaje značaj ljudskih prava i svoju obavezu i interes da sarađuju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda i da je saradnja sa pojedinim organima dodatno ubrzana i unaprijeđena, Skupštinu zabrinjava podatak da i dalje postoje resori koji sa zakašnjenjem reaguju na obraćanja Zaštitnika ili imaju ignorantni odnos prema mišljenjima Zaštitnika ili njegovim zahtjevima, zbog čega je Zaštitnik u 2022. godini bio prinuđen da, radi dostavljanja traženih izjašnjenja, u 372 predmeta uputi 482 urgencije, što predstavlja najveći broj predmeta u kojima je Zaštitnik upućivao urgencije, kao i najveći broj urgencija upućenih u jednoj izvještajnoj godini.
6. Skupština Crne Gore podržava preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore date u oblasti uprave i pravosuđa, zaštite od torture, prava djeteta, mladih i socijalne zaštite i zaštite od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti.

Takođe, Skupštinu raduju planovi Zaštitnika da u 2023. godini osnaži mehanizme praćenja ispunjenosti preporuka Zaštitnika datih u pojedinačnim mišljenjima, kao i u posebnim izvještajima.

7. Skupština je upoznata da zaposleni u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore veliki dio vremena posvećuju neposrednim kontaktima sa strankama i intenzivno rade na prijemu stranaka kojima pružaju neku vrstu besplatne pravne pomoći imajući u vidu da je najveći broj lica koja se obraćaju instituciji Zaštitnika neuk i nemaju kvalifikovanog punomoćnika.
8. Skupština izražava zadovoljstvo činjenicom da građani imaju visok stepen povjerenja u rad institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, što je prepoznato i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2022. godinu gdje se navodi da se institucija Zaštitnika i dalje percipira kao institucija sa najvećim uticajem i povjerenjem u pogledu promocije i zaštite prava građana.
9. Skupština je saglasna sa ocjenom Zaštitnika da se u oblasti uprave u kontinuitetu javlja problem ćutanja uprave koji obesmišljava koncept pune implementacije ljudskih prava i sloboda. S obzirom da se u pritužbama ukazivalo na nedostatke u odnosu na dužinu trajanja upravnih postupaka, odnosno nedostatak efikasnosti i djelotvornosti u postupanju organa državne uprave, višestruko ukidanje odluka i njihovo vraćanje na ponovni postupak i odlučivanje, donošenje istovjetnih odluka u ponovljenom postupku, a suprotno ukidnim razlozima koji su već bili predmet razmatranja neposredno viših organa, pa čak i sudova, Skupština ocjenjuje, da i pored određenih pozitivnih pomaka, još uvijek nije u dovoljnoj mjeri ostvarena suštinska promjena načina rada državne uprave i njenog odnosa prema građanima.
Problemi u oblasti uprave i dalje su prisutni u dijelu efikasnosti i kvaliteta rada organa. Iako postoje pozitivni pomaci, oni su nedovoljni da bi mogli suštinski promijeniti pojavu kao što je odugovlačenje sudskih postupaka, naročito u postupcima za povraćaj i obeštećenje.
Stoga je neophodno nastaviti započete reforme i strogo poštovati načelo dobre uprave, koje nije samo protokolarni, nego suštinski zadatak onih koji rukovode unutar ovog sistema, jer sistem javne uprave treba da bude transparentniji i pristupačniji svim građanima, odnosno javna uprava mora biti dobro organizovana i pripremljena za poštovanje ljudskih prava i sloboda i stvaranje mogućnosti za ostvarivanje ovih prava.
10. Skupština je upoznata da su se, kao i prethodnih godina, pritužbe na rad pravosudnih institucija, primarno sudova, u najvećem broju odnosile na povredu prava na suđenje u razumnom roku i to uglavnom kod prvostepenih sudova, kao i da je blokada rada Ustavnog suda uticala da građani osjete nedostatak u pogledu dugog trajanja postupka po ustavnoj žalbi, a samim tim i čekanja na ostvarivanje prava i sloboda za koja smatraju da su im povrijeđena.
Ohrabruju podaci da su i pored povećanog priliva predmeta, sudovi u izvještajnoj godini ostvarili ažurnost i veći stepen efikasnosti u rješavanju predmeta. Takođe, ohrabruje porast korišćenja pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, kao i ishodi predmeta u kojima su građani uspijevali u postupcima po kontrolnom zahtjevu i tužbi za pravično zadovoljenje.
Skupština ocjenjuje značajnim što sudovi prepoznaju djelotvornost ovih pravnih sredstava, zbog čega je potrebno nastaviti sa konutinuiranom praksom i primjenom instituta kontrolnog zahtjeva i tužbe za pravično zadovoljenje, u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, te osnaživanjem građana da koriste pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.
Skupština ocjenjuje da neopravdano dugo trajanje postupka kod građana stvara pravnu nesigurnost, a obaveza države je da na nacionalnom nivou obezbijedi djelotvoran sistem garancija i poštovanja ovog prava u sudskom, a sada već, zahvaljujući sudskoj praksi, i u upravnom postupku.

11. Skupštinu ohrabruje konstatacija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da sudovi prepoznaju važnost poštovanja preporuka Zaštitnika i primjene standarda Evropskog suda za ljudska prava u postupku u skladu sa zahtjevom i garancijama suda za poštovanje suđenja u razumnom roku, primjenom djelotvornih pravnih sredstava za ubrzanje postupka.
Takođe, sada je primijetna pojava da se kvalifikovani punomoćnici, odnosno advokati u ime stranaka obraćaju instituciji Zaštitnika sa ciljem da prije nego otpočinu sudski postupak ili zahtjev za drugi vid pravne zaštite dobiju relevantno mišljenje Zaštitnika, što se kosi sa ranije prisutnim, a pogrešnim shvatanjem da odluke Zaštitnika nijesu pravno obavezujuće, jer one to jesu samo što nemaju monopol prinude izvršenja.
Skupština smatra da u situacijama kada drugi državni organi imaju drugačiji stav od institucije Zaštitnika, oni taj stav moraju obrazložiti, a ne braniti svoj stav time što će ignorisati mišljenje Zaštitnika kao pravno neobavezujuće.
12. U vezi sa sprečavanjem zlostavljanja, Skupštinu zabrinjava informacija da je i dalje prisutna negativna solidarnost, a reakcija od strane državnih institucija pokazuje da postoji inertnost ili kašnjenje u procedurama, što značajno narušava međunarodni ugled države. Zabilježen je kontinuitet loše prakse u primjeni instituta pozivanja građana radi prikupljanja obavještenja.
Imajući u vidu da je tokom 2022. godine u radu Zaštitnika bio 21 predmet u kojem se dominantno ukazivalo na prekomjernu upotrebu hemijskih sredstava za vrijeme javnih okupljanja na Cetinju u septembru 2021. godine i u jednom broju slučajeva, dodatno i na tjelesne povrede nastale od gumenih metaka, Skupština je upoznata da je Zaštitnik u najboljoj namjeri da postigne cilj i rasvijetli ovu problematiku po prvi put zatražio međunarodnu ekspertsku podršku u ocjeni tih događaja.
Navedeni predmeti su okončani na način što je u svim slučajevima u kojima se ukazivalo na prekomjernu upotrebu hemijskih sredstava postojala povreda iz člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima i člana 28 st.2 i 3 Ustava Crne Gore, koja se sastojala u nekontrolisanoj upotrebi hemijskih sredstava i količini koju je Unutrašnja kontrola registrovala na pojedinim lokacijama različito od iskaza službenih lica iz Uprave policije koja su djelovala ili učestvovala u izradi izvještaja kao članovi komisije koju je osnovao ovaj organ. Takođe, navodna upotreba gumenih metaka nije učinjena vjerovatnom, iako nije isključeno zadobijanje povreda na drugi način.
Takođe, Skupština je upoznata da je Zaštitnik u svojim mišljenjima više puta naglasio važnost dokumentovanja tjelesnih povreda, odnosno medicinskih dokaza mučenja u skladu sa Istanbulskim protokolom, što zahtijeva bitno drugačiji pristup od dosadašnjeg pristupa zdravstvenih radnika i medicinskog osoblja koje prisustvuje pregledima ili na drugi način učestvuje u rasvjetljavanju okolnosti i činjenica u svrhu borbe protiv ove pojave.
13. Iako država preduzima određene radnje i mjere u cilju obezbjeđivanja prava garantovanih djeci, Skupština ocjenjuje da je u određenim segmentima zapažena stagnacija i nedovoljna posvećenost procesu implementacije prava djece na šta utiče i nedostatak međusektorske/međuinstitucionalne saradnje u određenim oblastima prouzrokovan nepostojanjem dobre komunikacije između resornih ministarstava i ustanova pod njihovim nadzorom, kao i slabostima u pogledu saradnje između relevantnih resora Vlade i organa lokalne samouprave.
Polazeći od činjenice da i dalje oko jedne trećine djece živi u siromaštvu, što neizbježno utiče na ostvarivanje drugih prava, kao što su pravo na obrazovanje, zdravlje i statusna prava, Skupština zaključuje da je potrebno ulaganje dodatnog napora, znanja i sredstava kako bi se uticaj siromaštva na djecu smanjio i na kraju eliminisao.

14. Imajući u vidu da je vršnjačko nasilje i nasilje među mladima jedan od zabrinjavajućih problema, na koji je Zaštitnik već deceniju ukazivao, Skupština ocjenjuje da odgovornost za suzbijanje pojave dijele svi činioци, od porodice, obrazovno-vaspitnih ustanova, organa starateljstva, organa policije, tužilaštva, sudova, do organa lokalne uprave i poziva nadležne organe da u međusobnoj saradnji preduzmu koordinirane aktivnosti na rješavanju uočenih problema.
15. S obzirom da je tokom 2022. godine zabilježen najveći broj predmeta u radu Sektora za zaštitu od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti od osnivanja institucije Zaštitnika kao institucionalnog mehanizma za zaštitu od diskriminacije i da je od ukupno 256 predmeta okončano 206, od čega je u 77 predmeta utvrđena diskriminacija i/ili povreda prava i data preporuka različitim subjektima, a da opšte nepoznavanje pravnog pojma diskriminacije instituciju Zaštitnika stavlja u položaj pružaoca besplatne pravne pomoći kada su u pitanju kriterijumi procesne i materijalne prihvatljivosti pritužbi kojima se traži zaštita od diskriminacije, što predstavlja dodatani angažman stručnog kadra, Skupština smatra da Zaštitnik i u 2023. godini treba da nastavi sa promotivnim i edukativnim djelovanjem prema grupama u riziku od diskriminacije radi njihovog osnaživanja na pokretanje postupaka pravne zaštite.
16. Skupština je saglasna da u narednom periodu, shodno preporukama međunarodnih partnera, treba raditi na izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i jačanju nezavisnosti ove Institucije, u skladu sa Pariškim principima, kako bi se unaprijedio status Institucije i obezbijedilo da institucija Zaštitnika dobije status "A" od strane Globalnog saveza nacionalnih institucija za ljudska prava.
17. Skupština pohvaljuje ostvarenu saradnju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sa civilnim društvom, za koje Zaštitnik vjeruje da predstavlja validan izvor informacija, kao i prilično dobru saradnju sa svim političkim faktorima u Crnoj Gori.
Takođe, Skupština ocjenjuje značajnom saradnju Zaštitnika sa medijima, što je važno ne samo sa stanovišta vidljivosti Institucije, nego i promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda. Skupštinu raduje informacija o izvanrednoj saradnji Zaštitnika sa međunarodnim organizacijama, prvenstveno UN agencijama, Savjetom Evrope, Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori i OEBS-om, kao i drugim međunarodnim partnerima, uključujući i međunarodne organizacije iz domena civilnog sektora koje su uticale ne samo na poboljšanje kvaliteta njihovog rada, već i administrativnih kapaciteta u instituciji Zaštitnika.
18. Skupština pozdravlja dugogodišnju kvalitetnu i plodnosnu saradnju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sa skupštinskim odborima, prvenstveno Odborom za ljudska prava i slobode koji je u dužem vremenskom periodu podržavao i iskreno podsticao napore na poboljšanju rada institucije Zaštitnika.
Stoga, Skupština izražava zadovoljstvo planiranim nastavkom ove saradnje koja će biti realizovana uključivanjem Odbora za ljudska prava i slobode u obilježavanje 20 godina postojanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, što će rezultirati organizovanjem konferencije uz pomoć OEBS-a u septembru 2023. godine.
19. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju ovog Zaključka.

20. Skupština će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu evropskih poslova, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori.

Odbor za ljudska prava i slobode se upoznao sa Mišljenjem Odbora za rodnu ravnopravnost o razmatranju Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2022. godinu, broj 00-72/23-8/3, EPA 731 XXVII od 9. maja 2023. godine.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određena je poslanica Jelena Božović, članica Odbora.

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović